ERŐS VÁR

AMERIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA

42. ÉVFOLYAM 1976. JÚNIUS 3. SZÁM

KEMÉNY PÉTER:

Biztonságból bizalomig

Most, hogy egyre múlnak az évek, és egyre-másra veszítjük el családunk tagjait és barátainkat, és közeledünk magunk is a végső határhoz, gyakran kísért az a kérdés: miért is történt mindez? Miért szakított ki bennünket Isten egykori életünkből és plántált ide a világ másik végére? Mi az amit el kellett volna végeznünk?

Mint emigráns magyarok sokszor igyekszünk erre a kérdésre azzal a szépenhangzó szólammal válaszolni, hogy "Isten idetelepített bennünket, hogy ezen a földön tartsuk fenn a szabad magyarság eszméjét és készüljünk fel arra az időre, amikor visszaplántálhatjuk majd azt a rabságban felnőtt mai magyarhoni nemzedék szívébe." Tapasztalataink sajnos azt mutatják, hogy ez nem így van. Több az oka ennek.

Az első az, hogy fiatalságunk csaknem világszerte beolvadt az új nemzetei testébe, és magyarsága vagy csak névleges, vagy legjobb esetben másodlagos. Gyermekeink csak igen kevés helyen beszélnek magyarul otthonukban, és a legelső alkalommal az ország nyelvére fordítják a társalgást. Sok "barát" még arra is vetemedik, hogy ha meglátogat minket, az idegen nyelvet használja gyermekeink jelenlétében, hogy azokat is bekapcsolja a társaságba. A vegyes házasságokról pedig ne is beszéljünk, ha minden tíz esetben egynél előfordul, hogy a másik házastárs megtanul legalább törve magyarul, akkor már csodáról lenne szó.

A második az, hogy a külföldi magyarságnak csak kis százaléka él magyar közösségi életet. Bár vannak egyleteink, ezek nagy számuknál fogva inkább szétszakítják, mint összekötik a magyarságot. Hiszen valamennyi az egyetlen és az "igazi" szeretne lenni, és emiatt sok a viszály. Valljuk be azt is, hogy ahol megvan a jó közösségi élet, ott sincsen céltudatos törekvés arra, hogy nemzetmentő munkát végezzenek a tagok, legtöbb helyen elegendő az, ha megvan az "összetartás", amelynek látható eredménye vagy egy "klub" vagy egy "magyar ház". De egyikük sem egyenlő egy igazi magyar kultúrközponttal, amelyikre szükség lenne akkor, ha a fenti szép szólam csakugyan feladatunk lett volna.

A harmadik az, hogy még az egyházak keretein sem sikerült fenntartani a magyarság-mentő szolgálatot, mert kényelmi szempontból inkább a helyi egyházak közeli gyülekezeteihez csatlakoztak, mondván azt, hogy Istent bármilyen nyelven lehet tisztelni és szolgálni. Így is van —, de csak akkor, ha feladtuk eleve azt a célt amelyikkel idevettetésünket igazolni szerettük volna.

Ha tehát őszintén kérdezzük meg, és becsületesen akarunk válaszolni saját kérdésünkre, akkor világos, hogy Istennek inkább egy egyéni, mint egy közösségi célja volt azzal, hogy idehozott bennünket. Ezt vizsgálgatva jutunk arra a megállapításra, hogy Isten kiragadott bennünket egy biztonságból, egy társadalmi élet megszabott rendjéből, amelynek törvényei és szokásai biztonságos keretet adtak életünknek, s elvezetett valahová, ahol azok a keretek, azok

1776—1976

"HIRDESSETEK SZABADSÁGOT A FÖLDÖN, ANNAK MINDEN LAKÓJÁNAK . . ."

3 Móz. 25:10.

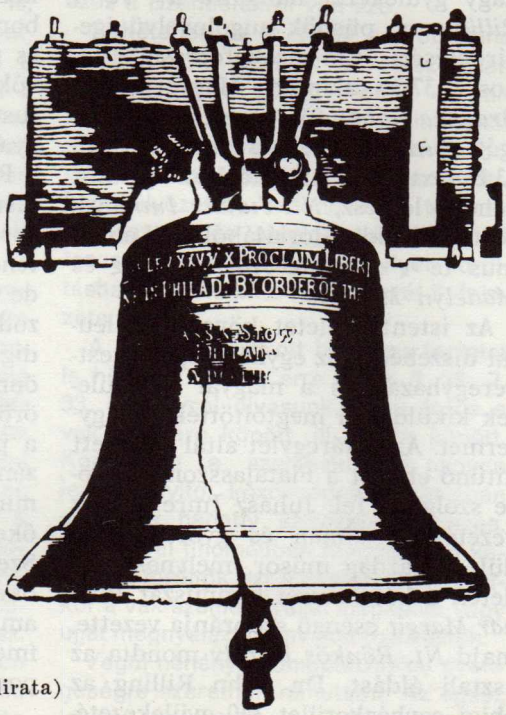

(A philadelphiai szabadságharang felirata)

a törvények nem jelentenek semmit. Olyan védtelenek lettünk mint a tavaszi rák, amelyik leveti páncélját, és meztelen, védtelen mindaddig, amíg ki nem alakítja, ki nem izzadja magából az új páncélt, amelyik életét megvédi majd.

Ezen a páncélon ideérkezésünk óta dolgozgattunk. Megtanultuk az új törvényeket, beleilleszkedtünk az új szokásokba és ma újra teljesen biztonságban érezhetjük magunkat, mert körülöttünk olyan tenger van, amelyiknek áramlatait, hullámverését, időváltozását ismerjük. A kérdés azonban ma ez: vajjon ez volt-e Isten célja velünk, hogy kipróbálja, hogy tudunk-e egy új védelmi rendszert kialakítani és biztonságban élni? Ebben pedig egyenlőek vagyunk az otthon maradottakkal, akik hasonló élményen estek át, s ma ők is hasonló helyzetbe jutottak: ismerik a "dörgést".

Sajnos azt kell mondanom, hogy itt van a hiba. Isten célja az volt a második világégéssel, hogy kimozdítsa, többek között, a biztonságban élő magyarságot is emberi biztonságából és elvezesse oda, hogy megtanuljon újra bízni Istenben és merje életét Reá hagyni. Ez a megrázkódtatás hathatós is volt az első években. Keresték az emberek az Istent. Segítséget vártak Tőle és útmutatást. De amint megkapták, elkényelmesedtek és újra biztonságra törekedtek, és harminc év alatt, egy emberöltő alatt, odajutottak, ahol a háború vége előtt voltak, beleilleszkedtek a világ rendjébe, és csendesen úsztak az árral.

Mi kellett volna, hogy történjék? Egy erős, Istenben bízó nemzedéknek kellett volna felnövekednie, aki megtanulta, hogy Vele minden lehetséges, és életét egészen Reá hagyja. Ennek a nemzedéknek kellett volna kovásszá lennie mindenütt ahová Isten elvetette: Észak- és Dél-Amerikában, Afrikában és Ausztráliában, hogy azok, akik nem szenvedték el a nagy megrázkódtatást, élő példán tanulják meg, hogy mit jelent Istenben bízni, és hova vezet az ilyen bizalom. Ugyanennek kellett volna történnie odahaza, hiszen a történelem tele van példákkal, amelyek azt mutatják, hogy a hódítót a végén meghódította a leigázott nép: lelkileg, kultúrájában, életfelfogásában.

Hogy ez nem történt meg, ez a mi nemzedékünk hibája és bűne. Emiatt kell majd számot adnia. Mert Isten országából, amelyet meg kellett volna valósítania — ahogy lehet —, inkább a poklot utánozta.

A pokol pedig nem tűz, nem fájdalom, hanem olyan mint egy iszaptenger, amelyben elsüllyed az ember lelke és gondolatai ellustulnak, akarata elpuhul, szenvedélyei nincsenek. A pokol nem szenvedés hanem eltompultság, a pokol az abban való hit, hogy nincsen semminek sem értelme.

S ha jön majd a halál, akkor sem az ismeretlentől kell félnie az embernek —, mert ami ismeretlen az sokszor érdekes és izgató. Amitől félnünk kell az nem egy büntetés, hanem egy tükörbenézés: szemtől szembe állunk majd önmagunkkal úgy, ahogy még eddig sohasem láttuk magunkat. Látjuk, hogy mivé lehettünk volna, de nem lettünk. Látjuk azokat, akiket szeretnünk kellett volna, de nem szerettünk. A terheket, amelyeket fel kellett volna vegyünk, de nem vettünk fel. A történelemnek azt a részlegét, amelyet alakítanunk kellett volna de nem alakítottunk. Az izgalmas eszméket és feladatokat, amelyeket túlságosan soknak gondoltunk, és ezért elkerültünk.

A biztonságot választottuk, ahelyett hogy megtanultunk volna Istenben bízni. S a földi biztonság itt marad — a síron túl csak az Istenbe vetett bizalom vezet át. Vajjon lesz-e még időnk arra, hogy megpróbáljuk elnyerni azt? *(Hitből Élünk)*

40 ÉV KRISZTUS ÉS A MAGYARSÁG SZOLGÁLATÁBAN

Május 16-án kedves, bensőséges ünnepük volt a nyugat-clevelandi magyar evangélikusoknak: a gyülekezet fennállása 40. évfordulóján örömmel tettek bizonyságot arról a négy évtizedről, mely Krisztus és a magyarság szolgálatában telt el.

A jubileumi megemlékezés ünnepi istentisztelettel kezdődött, melyen nagy gyülekezet hallgatta *dr. John Rilling* ny. püspök angolnyelvű igehirdetését: "Élő vizek forrásai", János 7:37-39 alapján. Magyarul *Nt. Brachna Gábor* főesperes hirdette az igét: "Az örökkévaló Isten", Zsid. 13:8 textussal. Az oltári szolgálatot a helyi lelkész, *Nt. Juhász Imre* végezte. Vivaldi Glóriájából a "Laudamus te"-t énekelte *Juhász Teréz* és *Madelyn Morales.*

Az istentiszteletet követő jubileumi díszebédre az egyház népe, a testvéregyházak és a magyar egyesületek kiküldöttei megtöltötték a nagytermet. Az Oltáregylet által készített kitünő ebédet a Fiatalasszonyok Köre szolgálta fel. Juhász Imre lelkész vezetésével símán és gyorsan gördült a gazdag műsor, melynek kezdetén a két nemzet himnuszát *Bodnár Margit* csengő szopránja vezette, majd *Nt. Rönkös Károly* mondta az asztali áldást. Dr. John Rilling az ohioi egyházkerület 340 gyülekezetének az üdvözletét tolmácsolta. *Lovagi Tibor,* az egyház algondnoka, kitűnő és igeszerű ünnepi beszédben méltatta az évforduló jelentőségét és mutatta be a jelenlevő alapító tagokat. *Kiss Pál Mihály* tetszéssel fogadott egyházi és hazafias énekszámait *Guttovz József* orgonista kísérte zongorán. A gyülekezet 1938—1955 között volt lelkésze, Nt. Brachna Gábor visszaemlékezéseit figyelemmel és meghatódva hallgatták a résztvevők. Végül *Nt. Elek Áron* református lelkész adta át a clevelandi magyar egyházak köszöntését.

Rövid tudósításunkat a szépkiállítású jubileumi emlékkönyvben olvasható sorokkal zárjuk: "A 40. esztendő mérföldkövénél visszanézünk, de előre is tekintünk. Hálánk és bizodalmunk alapja az, hogy 'mindeddig megsegített minket az Úr'. Nem önmagunkkal dicsekedünk, mert örömünk a Krisztusban van, akinek a parancsa és ígérete így szól hozzánk: '. . . tegyetek tanítványokká minden népet, kereszteljétek meg őket az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe, és tanítsátok őket, hogy tartsák meg mindazt, amit én parancsoltam nektek. És íme én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig'."

(ze)

Az új bibliafordítás margójára

Minden magyar bibliaolvasó keresztyén nagy várakozással és örömmel vette kézbe mind a róm. katolikus, mind a protestáns új bibliafordítást. Nagy szükség is volt rájuk, hiszen Károli Gáspár óta alapvetően új fordítás magyar nyelven nem készült. Hálával tartozunk Istennek és köszönettel mindazoknak, akik a fordítást végezték és a kiadást lehetővé tették. Az új fordítások előnyeiről, jó oldalairól már sokan több helyen nyilatkoztak. Az Isten Igéje iránti szeretetünk és tiszteletünk most mégis arra indít, hogy néhány gyengeségre, hiányosságra felhívjuk a figyelmet csak azért, hogy azokat a következő kiadásnál a kiadók lehetőségükhöz mérten kiküszöbölhessék.

Az új fordításnál az első szembetűnő hiányosság az, hogy a tulajdonnevek írásmódja nem egységes. Pl. Izajás, ill. Ézsaiás; Ozeás, ill. Hóseás; Geraza, ill. Gadara; Kafernaum, ill. Kapernaum. Egyes görög nevek írásmódja is különböző: Korintus, ill. Korinthus; Kolossze, ill. Kolossé; Tesszalonik, ill. Thesszalonik. Ha már fonetikusan írjuk e neveket, akkor következetesen és egyöntetűen kellett volna írni, mint az pl. Timóteus esetében megtörtént. A protestáns fordítás „Izráel" (á-val) írásmódja eltér nemcsak a katolikus fordítástól, hanem a Tudományos Akadémia helyesírási szabályaitól is, ahol „Izrael" a helyes. Miért nem írhatja egész népünk egységesen ezt a szót? Melyik írásmódhoz igazodjon a bibliaolvasó ember? Éppen ma, az ökumenizmus korában jobban össze kellett volna dolgozni a különböző felekezetek bibliafordítóinak, hiszen ez történik világszerte. Nagyon szép példát adott erre nemrég Jugoszlávia is.

A következőkben kifejezetten a protestáns bibliafordítás hiányosságaira szeretnék rámutatni. Ezt a Bibliát postán kaptuk. Az első megdöbbentő tapasztalatunk az volt, hogy a könyv három-négy helyen szétesett. Az összefűzött ívek gerincére csak egy papírcsík van ragasztva forró enyvvel, amely azonnal törik. Gyakorlatilag a könyv nem volt bekötve, ami annál lesújtóbb, mivel egy 1432 oldalas könyvről van szó, amelyet a hivő ember naponta legalább egyszer kézbe vesz. Nem tudjuk, hol történt ilyen felelőtlen mulasztás, mégis az a reménységünk, hogy ezt a hibát a kiadó is észrevette és kiiktatta, öregbítve a magyar könyvkötészet hírnevét.

A szövegrészben nagyon hiányoltuk a bevezetést, megjegyzéseket, magyarázatokat a könyv helyes használatához és annak jó megértéséhez. Mivel évezredekkel ezelőtt leírt szövegről van szó, feltétlenül szükséges lett volna a mai olvasó számára minden bibliai könyv elé egy bevezetőt írni, amely nagy vonalakban megvilágítja annak történelmi hátterét, a könyv létrejöttének körülményeit és esetleges különlegességeit — melyek megismerésére az átlag bibliaolvasónak ma alig van lehetősége.

Az Úr szót kétféle módon szedték: Úr és ÚR, gyakran közvetlen egymás mellett, így Jer 4, 10; 49, 5 versekben. Nyilván nem sajtóhibáról van szó, hanem a szó más tartalmát kívánták jelezni, amit azonban a be nem avatott olvasó magyarázat nélkül nem tudhat meg.

Hasonló a helyzet a lélek szó különböző írásmódjánál: egyszer lélek, máskor Lélek. Ha már a fordítók nagyon is vitatható okokból nem használták a szellem szót a lélek helyett (hiszen Isten szellem és Őt imádói szellemben imádják), akkor a nagybetűs írásmódhoz legalább egy általános utalást fűzhettek volna, hogy itt Isten Lelkéről, azaz a Szentlélekről van szó.

Érthetetlen az is, hogy a protestáns fordítók nem tesznek következetesen különbséget a görög aleteia és dikaiosyne szavak között, mindkettőt igazsággal fordították. A katolikus fordítók ebben jó példát adtak, amikor kihangsúlyozottan különbséget tesznek az igazság és megigazulás, valamint igazságosság között. Csak ilyen fordításban érthető pl. a Római levél 3. fejezete.

A fordításból itt-ott bizonyos tapintat is hiányzik. Példa erre Márk 8, 23; 7, 33, ahol arról olvasunk, hogy Jézus a vak szemére köpött, ill. ujjára köpött. Korunkban a szembeköpés nagyon lealacsonyító, közönséges s általában a köpés negatív színezetű kifejezés. Mennyivel finomabban fejezték ki a katolikus fordítók ezt a cselekményt, amikor a vak szemét nyállal megkente vagy ujját megnyálazta szavakat használták.

Végül néhány nyomdatechnikai gyengeségre szeretnék rámutatni: Az egész könyv roppant nagy, vaskos, nehezen kezelhető. Utazásra, bibliaórára elvinni körülményes, sőt idősebbek számára majdnem lehetetlen. Tudjuk, ennek egyik oka a nagyobb betűtipus, amiért viszont sokan hálásak. Szerintünk azonban a könyv terjedelme lényegesen lecsökkenne, ha kéthasábosan szedették volna a szöveget. A mostani megoldásnál ugyanis minden kis alcím kétszer annyi helyet foglal el, mint a kéthasábos beosztásnál.

Túl aprók a betűk a lapok tetején, ahol a bibliai könyv címét és a fejezeteket jelzik. Ez a szöveg sokkal szembeötlőbb kellene legyen, azaz nagyobb és félkövér betűkkel szedve, továbbá a legtömörebb fogalmazásban pl. *Pál első levele a korinthusiakhoz 15,* 16. helyett elegendő lenne *1 Kor 15, 16.*

A lábjegyzetek és párhuzamos helyek megjelölését lehetett volna egy fokkal nagyobb betűkkel szedetni. Mindenesetre helytelen volt a párhuzamos helyeknél a fejezetszámot minden megadott versnél félkövéren kiemelni (így a legtöbb oldalon mindig ugyanazt a számot emelték ki), fontosabb lett volna a versek számozását kiemelni, hiszen az olvasó ahhoz keresi a párhuzamos helyet.

Fenti megjegyzéseinket csak azért tettük, hogy ezáltal egy későbbi jobb kiadáshoz hozzájáruljunk. Csak javításról lehet szó, hiszen semmi sem tökéletes, amit az ember tesz. Isten Igéje szolgai formában van közöttünk, mint ahogy a testté lett Ige, Jézus Krisztus is szolgai formában jött e világra. Mégis kötelességünk — Isten szava iránti szeretetünk is ezt diktálja —, hogy az isteni üzenetet a lehető legvilágosabban, a legszabatosabban és a legmagyarosabban adjuk magyar népünk kezébe. Az új fordításokkal egy nagy lépéssel előbbre jutottunk, azonban további lépésekre van szükség. De még fontosabb az, hogy rendszeresen olvassuk az örök élet beszédét — immár újabb, jobb fordításban —, hogy lehessen ez valóban életösvényünk világossága.

(Útitárs) - s -d

BUDAPEST — Az Evangélikus Élet legutóbbi számaiban az alábbi lelkészek elhunytáról adott hírt: dr. H. Gaudy László ny. lelkész, vallástanítási igazgató, 81 éves korában április 24-én; Solymár András ny. lelkész 62 éves korában május 10-én; Komoly Sámuel makói lelkész 55 éves korában május 30-án halt meg.

ERŐS VÁR
AMERIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA
A "Lutheran Church in America" Magyar Konferenciájának lapja.
Szerkesztő és kiadó:
Juhász Imre
Munkatársak:
a magyar evangélikus lelkészek.

"ERŐS VÁR"
"MIGHTY FORTRESS")
P. O. Box 02148, Cleveland, Ohio 44102
Published by the
Hungarian Conference
of the Lutheran Church in America.
Issued bi-monthly: February, April, June, August, October and December.
No. 3. (184) Vol. 42.
JUNE 1976
Subscription: $3.00 a year.
Second-class postage paid at Cleveland, Ohio.

FONTOS!

Minden szerkesztőségi anyag, kézirat, gyülekezeti hír, úgyszintén a lappal kapcsolatos minden levelezés, előfizetés és adomány erre a címre küldendő:
"ERŐS VÁR"
P. O. BOX 02148
CLEVELAND, OHIO 44102

Az "ERŐS VÁR" előfizetési díja egy évre csak 3 dollár. Szíveskedjenek a lejárt előfizetéseket késedelem nélkül beküldeni a fenti címre.

Be nem jelentett címváltozás esetén a posta a kézbesíthetetlen újságot megsemmisíti, a kiadóhivatalnak pedig külön portót kell fizetnie. Erre a költségre különösen nem-előfizetők, késedelmező előfizetők, vagy többéves hátralékban lévők esetében nehéz fedezetet találni.

Ezért kérjük olvasóinkat, hogy minden esetben pontosan adják meg címüket a "Zip Code" szám feltüntetésével együtt! Az újságot "Zip Code" szám nélkül nem kézbesíti a posta. Címközlésnél tüntessék fel az utca megjelölését is; pl. St., Rd., Ave. Ugyanis egyes postai zónákban azonos nevű utcákat csak így lehet megkülönböztetni.

Printed by
Classic Printing Corporation
9527 Madison Ave., Cleveland, Ohio 44102

EGYHÁZ A VILÁGBAN

WASHINGTON — A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy nem ütközik az alkotmányba, ha az egyes államok közpénzből támogatják az anyagi gondokkal küzdő egyházi jellegű egyetemeket és főiskolákat.. A nevelési intézetnek azonban igazolnia kell, hogy a kapott segélyt nem kimondottan "felekezeti célokra" használják fel.

●

PHILADELPHIA — Az 1839-ben elrepedt philadelphiai szabadság-harang másolata elkészült abban az angliai harangöntőben, ahol az eredetit is öntötték. A másolatot Nagybritannia az amerikai nemzetnek ajándékozta a bicentennárium alkalmából. Ezzel kapcsolatban a Bible Presbyterian Church nevű amerikai egyház feje tiltakozó levelet intézett az angol királynőhöz és a miniszterelnökhöz, valamint Ford elnökhöz, amelyben az ajándék-harangot az Istenbe vetett hiten alapuló amerikai szabadság-eszme megcsúfolásának mondja, mivel a másolatra nem került rá az eredeti harangon látható bibliai idézet 3 Mózes 25:10-ből: "Hirdessetek szabadságot a földön, annak minden lakójának . . .".

●

VARSÓ — A lengyel rádió jelentése szerint június 14-én 71 éves korában elhunyt dr. Andrzej Wantula evangélikus püspök. Az 1975-ben nyugalmazott lengyel egyházfő, az Evangélikus Világszövetség volt alelnöke, 1962-ben feltűnést keltő nyilatkozatban jelentette ki, hogy a berlini fal "szükséges a béke megőrzésére".

●

WASHINGTON — Egyházak belső ügyei, határozatai, beleértve a tagok feletti egyházfegyelem gyakorlását— nem tartoznak az állami és szövetségi bíróságok hatáskörébe, mondotta a Legfelsőbb Bíróság június közepén. E határozat egyben megsemmisíti egy Illinois állambeli bíróság döntését, melyet az a 63.000 taggal rendelkező szerb ortodox egyházban dúló szakadás ügyében hozott.

●

CARMICHAELS — Pennsylvania állam hegyesvölgyes délnyugati csücskében, e városka közelében van két falusi gyülekezet, Jacob's és St. Paul's Lutheran Church, amely egy bőjti istentisztelet offertóriumát a magyarnyelvű missziói munka céljára ajánlotta fel. El is küldtek 30-30 dollárt az *Erős Vár,* valamint a pittsburghi magyar ref. rádióadás támogatására. A két társegyház lelkésze Markovits Pál, akinek vezetésével ezek az amerikai testvérek szép példát mutattak magyar gyülekezeteinknek is.

●

BOSTON — 685 delegátus vesz részt országos egyházunk, a Lutheran Church in America kétévenként esedékes közgyűlésén, melyet július 21—28 között tartanak meg. A közgyűlés elé kerül a most készülő új közös amerikai lutheránus énekeskönyv jóváhagyása, továbbá javaslatok a lelkésznevelés, az úrvacsorai gyakorlat és az egyházi diakóniai szolgálat területén.

●

SASKATOON — E kanadai város teológiai akadémiája területén rendezték meg az Evangélikus Világszövetség Egyházi Együttműködési Bizottsága idei üléseit június 3—12-ig, melyeken magyar részről a bizottság alelnökeként vett részt D. Káldy Zoltán püspök, továbbá Deák Ödön nagyváradi lelkész. Ugyancsak jelen volt Pósfay György lelkész, az EVSZ Genfben székelő latin-amerikai titkára, akinek megbízatását ezen a gyűlésen hosszabbították meg további három évre, valamint Terray László lelkész Oslóból a norvég zsidómisszió képviseletében, aki útját megszakítva, Clevelandban meglátogatta az *Erős Vár* szerkesztőségét és tárgyalásokat folytatott az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia vezetőségével.

●

BUENOS AIRES — A Krisztus Keresztje evangélikus gyülekezet március 28-án tartott évi közgyűlésén dr. Vácz Elemér v. felügyelő emlékezett meg a 75 éves Ordass Lajos püspökről. A két évre megválasztott tisztviselők és presbiterek élére Kalmár László került, mint felügyelő. 1976-ra 300.000 pesós költségvetést irányoztak elő. Az új tisztikart a május 2-i istentiszteleten iktatta be v. Hefty László lelkész.

Evangélikus figyelő

Írja: *Asbóth Gyula*

"SÉRTÉS A VALLÁSRA ÉS A SZEGÉNY NÉPRE

Marxnak, a marxista szocialistáknak, az a közismert állítása, mintha a vallás a szegény nép életében nem jelentene mást, csak ópiumot, a szociális igazságosságért küzdő akarat bénító lelki kábítószerét", írja dr. Robert Coles, a Harvard egyetem egyik neves pszichiáter professzora a "Válság gyermekei" (Children of Crisis) című háromkötetes társadalmi tanulmányában. "Tapasztalataim alapján éppen az ellenkezőjét állíthatom" — vitatja dr. Coles —, "mert arról győződtem meg, hogy a legtöbb szegénynek a vallás, a hit drága kincse, küzdelmeinek egyik legerősebb fegyvere. Békességre csillapítja, de ugyanakor egy szociálisabb, igazságosabb társadalom eljöveteléért vívott harcában bátorítja, reménységgel táplálja."

Dr. Coles éveket töltött a déli államokban a legszegényebb fehérek és feketék között. Velük állandó érintkezésben tanulmányozta életüket, a vallásnak életükre gyakorolt hatását. Ezért a róluk, vallásosságuk hatásáról közölt megállapításai nem elméleti elgondolások eredménye, hanem gyakorlati úton szerzett bizonyosság. Ezzel szemben, ahogyan a Harvardi professzor jellemzi, Marx tanítása a vallásról nem a néppel való személyes érintkezés által szerzett ismeret, hanem az íróasztal mellett gyártott, a való élettől idegen elmélet.

FELÁLLITOTTÁK A NAGYMAMÁK SZOBRÁT

Belgrád (Jugoszlávia) egyik kis parkjában a múlt esztendőben, közölte annak idején egy rövidke kis újsághír. Nem ismerjük a szobor felállításának előzményeit, körülményeit. Azt sem tudjuk, hogy kiknek jutott eszébe a nagyanyai szeretet, gondoskodás ilyen módon történő megörökítésének gondolata. Annyit azonban bizonyosan tudunk: ez a szobor nem ennek vagy annak a nagymamának, gazdagnak vagy szegénynek, ilyen vagy olyan nemzetiségűnek, vallásúnak, fajúnak emlékműve, hanem a minden nagymamák szobra, a névtelen hős nagymamáké. Ezért is mondhatjuk: ezt a szobrot azoknak a mindenkori névtelen millióknak hálája emeltette, akik sohasem felejtik el a nagyanyáknak a családban végzett pótolhatatlan, áldásos szolgálatát.

Bizonyos egyiptomi szobrokról azt tartotta a legendás hagyomány, hogy a rájuk hulló napfényzuhatagtól megzendültek és csodálatos dallamokat muzsikáltak. Így szólal meg a nagymamák szobra is az emlékező szeretet melegétől és mond csodálatos történeteket arról, hogy mit is köszönhetnek a családok a nagymamáknak. Köszönhetik a gyermeknevelés, gondozás, vigyázás terhének részbeni, különleges esetekben a teljes átvállalását. A mai időben, amikor a kényszerű kenyérkereső munka mindkét szülőt lefoglalja s ezért nem jut elég idejük a gyermekkel törődésre, milyen áldás a nagymama, akire rá lehet bízni a gyermekeket. Hány és hány olyan családot ismerünk, ahol a gyermekek a szülők elválása, vagy halála miatt korán magukra maradtak s gondozásukat, nevelésüket egészen szárnyrabocsátásukig a nagymama vállalta.

A nagymamák mentik át a múltból és adják át a jövendőnek azokat a lelkükben őrzött s a jelenben már időszerűtlennek tartott lelki, szellemi, erkölcsi értékeket, hagyományokat, amelyek az unokák értelmét ma is gazdagítják, szívüket melegítik, jellemüket formálják.

Az elszálló évekkel egyre lassúbb lesz a nagyanyák lépéstartása a változott és meggyorsult időben. Lemaradnak az unokák gyors életvitelétől. Szolgálatukat a feledésbemerülés fenyegeti. Alakjuk egyre kisebbedik, amíg egyszer csak végleg eltűnnek az elmúlás ködében.

A nagymamák szobra ezért figyelmeztet: ne engedjük, hogy a mai minden hagyománynak hátatfordító korszellem valamikor is elfeledtesse velünk a nagymamáknak a múlt értékeit megbecsülni tanító szolgálatát. Adjunk hálát Istennek, amiért kegyelme megengedi, hogy még ma is lehetnek olyan nagymamák, akik alkonyba hulló életük áldozatos fényével ragyogják be az unokák életét. Mert vannak még ilyen nagymamák, akik védik, óvják, őrzik a mai korszak jéghideg szelétől a családi tűzhelyek lángját, azért nem hullott még szét teljesen az emberi közösségeknek ez az alapsejtje: a család.

A CSALÁD FELBOMLÁSÁNAK ÚJABB TÜNETÉRE

hívja fel figyelmünket az egyik amerikai magazinban olvasott mai társadalmi kórkép. Az elmúlt esztendőben feltűnő módon szaporodott a családból elmenekült feleségek, anyák száma, olvassuk a híradásból. Ezek az asszonyok megúnják az otthon lekötöttségét, a családi élet gondjait, felelősségét. Gyermekeiket félig-meddig felnevelik, időelőtt szárnyra eresztik őket, s mint akik ezzel befejezték feladatukat az otthonban, egy szép napon, elhagyva férjüket, világgá mennek. Tehát itt nem arról van szó, hogy a családban az asszony únja az otthoni egésznapos foglalkozást s ezért munkát keres valahol s így teszi változatosabbá az életét, de mellette megmarad a családban feleségnek, anyának. A családbomlási folyamatnak ezek az említett női szereplői önállóságot, függetlenséget, az otthontól mentes szabadságot akarnak, ezért fordítanak teljesen hátat a családjuknak. Közülük egyesek, akik nagy szabadságukban nem találják meg helyüket a világban, visszatérnek elhagyott otthonuk védettségébe. Vannak viszont sokan olyanok, akik valamerre elkallódva végleg eltűnnek az otthonból. Ennek a családbomlási folyamatnak a meggyorsulására valószínű hatással van az egyre erősödő "Női Felszabadítási Mozgalom" (Women's Liberation) propagandájának félremagyarázása, eltúlzása. A korszellem hatása alatt sok nő amúgyis is bilincsnek érzi a házassági kötelékeket. Ezek örömmel üdvözlik a "Női Felszabadítási

Mozgalom" több szabadságot hirdető tanítását.

Isten az emberek világát úgy rendezte be, hogy az ember nem képes csak sajátmagáért élni. Nem tud a másik ember nélkül élni. Az embereknek szükségük van egymásra. Isten az embert szeretetre teremtette. A szeretet önként támad. Arra Isten sem akar bennünket rákényszeríteni. Mégis el akar vezetni hozzá. Ezért rendezte be úgy az életet, hogy az egyes ember mások nélkül sohase tudja azt élni. Ez által be kell gyakorlódnunk a szeretetre. Ezt a begyakorlást a családban kell kezdenünk. Ez Isten rendelése. Minél tudatosabb az emberekben az, hogy életüket önmaguk irányítják, alakítják, annál inkább veszélyeztetve van Istennek ez a rendelése. Ma nagyobb ez a veszély, mint bármikor is volt. Régebben tudtak az emberek arról, hogy férj és feleség együvé tartoznak, mégpedig egy életre. Ez ma kimegy a szokásból. Az önakarat ezt az életrendet is kikezdte és egyre jobban rombolja. Régebben tudták, hogy a gyermekek a szülőkéi, és a szülők a gyermekekéi. A családi összetartozandóság valami magától értetődő volt. Ezt ma romlás fenyegeti azzal a gondolattal: én élhetek egyedül. Ma mindenki önálló akar lenni. Manapság az emberek nem akarják tudomásul venni, hogy őket Isten teremtette, hogy miképpen teremtette egymásra nézve az embereket. Aki csak a saját ura, istene akar lenni, aki Isten nélkül akar élni, az úgy érzi: nincs szüksége másokra. Az ilyen emberek között teljesen széthull az emberek közössége. Legelőször is minden közösségek alapja: a család. Csak az tud valóban emberré lenni, aki Istenhez van kötve és Isten által felebarátjához.

A BŐSÉG TÁRSADALMA
A VÁLSÁG TÁRSADALMÁVÁ

kórosodik — írja egyik mai társadalom-tudós —, ha a jólétből bálványt csinálnak és az anyagi életszínvonal emelkedése mellett az emberek megengedik, hogy a lelki, erkölcsi élet színvonala egyre mélyebbre süllyedjen. Nem a bővölködésben van az ember élete. (Luk. 12:15.) A bővölködő életnek Isten a megteremtője. Jézus mondja: "azért jöttem, hogy életük legyen és bővölködjenek". (Jn. 10:10.) A Krisztus adta életben találhatjuk meg életünk teljességét. Ez az élet nem testi, hanem lelki valóság.

Negyvenéves lelkészi jubileumok

A volt soproni Hittudományi Kar 1936-ban végzett évfolyamának 10%-a nyugaton van: *Kemény Péter* (néhai Kemény Lajos fasori esperes fia) Ausztráliában, *Kunos Jenő* volt kínai misszionáriusunk a Csikágó melletti Waukeganban, *Tessényi Kornél* volt püspöki titkár Csikágóban szolgál. Mindhárman ezekben a napokban adnak hálát az Egyház Urának a négy évtizedes lelkészi munkához kapott erőért. 1936 június 21-én Raffay Sándor püspök avatta lelkésszé Budapesten Kemény Pétert és Tessényi Kornélt. Ugyanaznap Győrött Kapi Béla püspök áldása indította el pályáján Kunos Jenőt. Hihetetlen, hogy 40 év elmúlott ilyen gyorsan az Úr szolgálatában — írja levelében az utóbbi.

CÍMVÁLTOZÁS

Bernhardt Béla evangélikus lelkész új címe: 9715 Lake Avenue, Cleveland, OH 44102. Telefon: (216) 631-5007.

"MINT AKINEK MUNKÁJA NEM VOLT HIÁBAVALÓ AZ ÚRBAN"

— NT. BRACHNA GÁBOR NYUGALOMBA VONULÁSA —

Amikor Isten valakit a lelkészi szolgálatra elhív, akkor azt mondja neki: "Kelj fel, és indulj el, mert erőd felett való útad van." A múló évtizedek azután bebizonyítják, hogy

a botladozó, esendő, bűnös ember mégis királyi követként jár, amikor Urának üzenetét hirdeti ebben a világban. Ilyen nehéz utat tett meg a felülről kapott erővel Brachna Gábor, aki az út végén Isten kegyelmének gazdag ajándékaiért rebeg hálát, mert boldog az a pásztor, aki a jó Pásztor szolgálatában terelhette azokat, akiket rábízott Isten szeretete.

Brachna Gábor bölcsője a Kőrös menti Athénben, Szarvason ringott, ahol 1908. október 30-án született. Ott töltötte gyermek- és iskolaéveit. Az ottani szellem, egyházias légkör, felekezeti béke és a régi, teljes Magyarország nemzeti álmai alakították jövendőjének terveit. Kitűnő sportoló volt. A lelkészi pályára szíve vezette. Teológiai tanulmányait az Erzsébet Tudományegyetem soproni evangélikus teológiai fakultásán végezte. 1931-ben szentelte lelkésszé Budapesten Raffay Sándor püspök, aki Csömörre küldte őt segédlelkésznek. Nemsokára ösztöndíjat kapott és az Egyesült Államokban a Mount Airy és a Union Seminaryban töltött hosszabb tanulmányi időt. Hazájába visszatérve, segédlelkész lett Szegeden, majd parókus lelkész Makón. Ott kötött házasságot 1936. január 2-án a New York-i születésű Bogád Etelkával, akivel 4 évtizede élnek áldott és példás egyezségben. Házasságukból két gyermekük született: Ethel és Gábor.

1938 februárja ismét Amerikában találja őket, ahol Clevelandban a fiatal west-sidei gyülekezet első lelkésze lett Brachna Gábor. Kitűnő munkát végzett s szolgálata nyomán a gyülekezet szépen növekedett és gyarapodott. Mint a clevelandi magyar élet egyik aktív vezetője és az egyházkerületi letelepedési bizottság elnöke, a legnagyobb odaadással végezte az ideérkező bevándorlók beillesztését az amerikai egyházi életbe. Amilyen önként jött részéről a segítőkészség, ugyanolyan hálával és

szeretettel találkozott ideérkező testvérei részéről is.

Az egyházkerület egyébként is értékelte alapos felkészültségét s hosszabb ideig volt a lelkészvizsgáztató bizottság tagja. Szolgatársai is több ízben állították őt a lelkészi kar élére. Elnöke volt a West Side Ministerial Associationnak, valamint a Lutheran Pastors' Associationnak, mely a cleveland-kőrnyéki evangélikus lelkészeket foglalta magába. Az Amerikai Magyar Evangélikus Konferenciát mint főesperes vezeti hosszú évek óta.

Clevelandban a nyugati gyülekezetből a keleti gyülekezet hívta meg lelkipásztorának 1955-ben. Így 45 éves lelkészi szolgálatából közel 40 esztendőt adott a clevelandi híveknek és itteni magyarságunknak.

Nyugalomba vonulásának hírét hívei azzal az érzéssel vették tudomásul, hogy mind ő, mind jó munkatárs felesége megérdemli a hűséggel fáradozók pihenő éveit.

A clevelandi Első Egyház népe és a város magyarsága május 23-án fejezte ki háláját, szeretetét és tiszteletét Brachna Gábor iránt. Az alkalmi istentiszteleten Nt. Markovits Pál hirdetett igét mindkét nyelven. Az ezt követő díszebéden megjelent nemcsak a gyülekezet apraja-nagyja, hanem mintegy 20 clevelandi magyar egyház, egyesület és testület küldöttei, amerikai és magyar lelkészek, valamint a szövetségi, állami, megyei és városi közigazgatás képviselői is. A Mindszenty Kamarakórus Alapi Endre zenetanár-orgonista vezényletével szerepelt. A műsorvezetést Juhász Imre nyugat-clevelandi lelkész, Torday Egon gondnok és Kornichuk William v. gondnok végezte felváltva. Számos köszöntés és búcsúszó hangzott el, olykor-olykor elcsukló hangon. A gyülekezet és az egyházi egyesületek ajándékait a hálás szeretet és ragaszkodás kifejezésével adták át. A jelenlevők könnyes szemmel hallgatták meg búcsúzó lelkészük záró szavait, aki megköszönte az ünneplést, de hangsúlyozta, hogy 45 év lelkészi szolgálatában mindenütt és mindenkor az Úr kegyelme állott mellette és ezért egyedül Istené a dicsőség!

(ze)

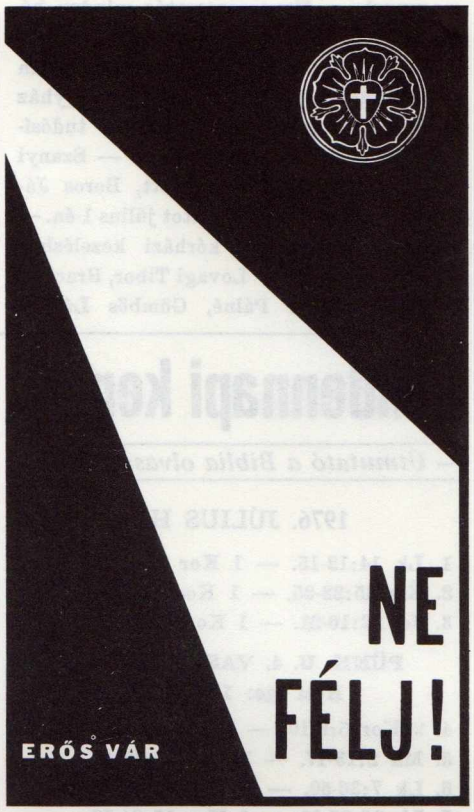

E könyv hézagpótló voltát bizonyítja, hogy a világ minden tájáról sok megrendelés érkezik. Ezért néha késések adódnak, különösen nagyobb példányszámú rendelések esetében. Tájékoztatásul közöljük, hogy akik a könyvet az ár egyidejű beküldésével előre megrendelték (sokan több évvel ezelőtt), azok címére már ez év elején postáztuk azt. Tehát aki rendelt, mind megkapta, kivéve, ha be nem jelentett címváltozás miatt a posta a küldött kötetet visszahozta.

A NE FÉLJ! c. áhitatoskönyvet *D. Túróczy Zoltán* püspök, az áldott emlékű evangélizátor igehirdetései nyomán összeállította *Egyed Aladár*, átdolgozta és sajtó alá rendezte *Juhász Imre*.

A 136 oldalas szép kiállítású könyv, melyről valaki azt mondotta, hogy az *"a mai magyar vallásos irodalom gyöngyszeme"*, 58 áhítatot tartalmaz, továbbá 4 evangélizáló előadást és egy méltatást Túróczy püspökről, mint a megfeszített Krisztusról szóló evangélium hirdetőjéről.

A könyvben mindegyik kétoldalas áhítatnál megjelölve a Bibliából olvasandó ige, melynek kulcs-verse, vagy párhuzamosa kerül közlésre, továbbá rövid imádság és megfelelő énekvers egészíti ki, hogy a napi elcsendesedésnek áldott eszközévé legyen.

Nem olyan könyv ez, amelyet egy lélegzetre kell és szabad elolvasni, hanem állandóan forgatni kell, újra meg újra elővenni és visszatérni a már olvasott részekhez is, hogy minden sorának gazdag mondanivalója új oldaláról tárulhasson fel számunkra.

A könyv ára $4.50. SZERETTEINKNEK AZ EMBERI ÉLET MINDEN ALKALMÁRA A LEGSZEBB AJÁNDÉK. Ha kedves Olvasónk vágyakozik a jó lelki táplálék után, még ma küldje be az alábbi megrendelő szelvényt!

ÉVENTE HATSZOR JELENIK MEG az

ERŐS VÁR

AMERIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA

ERŐS VÁR
P. O. Box 02148
CLEVELAND, OH 44102

Kivágandó és beküldendő:

A NE FÉLJ! c. áhítatos könyvet megrendelem. **Mellékelem a könyv árát: $ 4.50,** melyben a postaköltség is benne van. A csekkre irandó: ERŐS VÁR.

Név: .....

Utca: .....

Város: ..... állam: ..... Zip Code: .....

SECOND CLASS PUBLICATION.
POSTMASTER: SEND FORM 3579 TO ERŐS VÁR
BOX 02148, CLEVELAND, OH 44102.

GYÜLEKEZETI HÍREK

CLEVELAND—ELSŐ

Templom és lelkészi hivatal: 2836 East Blvd. (44104). Tel.: (216) 721-7074. — A nyári hónapokban összevont angol—magyar istentisztelet minden vasárnap de. 10 órakor.

Nyugalomba vonult lelkészünktől május 23-án búcsúztunk el istentisztelet és gyülekezeti ebéd keretében. Az ünnepség lefolyásáról a lap más helyén találunk tudósítást. — Nt. Brachna Gábor, az ellene elkövetett revolveres támadás után még mindig nem gyógyult fel egészen sérüléseiből, ezért szeptemberig teljes pihenést rendelt neki az orvos. Így a kisegítő lelkészi szolgálatot sem tudja ellátni. Ezért szeptemberig vasárnaponként csak egy istentiszteletet tartunk: de. 10 órakor kombinált angol—magyar. Kérjük híveinket, hogy ne restüljenek el a templombajárás és adakozás terén, mert a lelkészi üresedés idején különösen fontos a gyülekezet megtartása. — A lelkész-kereső bizottság jelenti, hogy eddig még nincs határozott jelöltünk, de tovább folynak erőfeszítéseink itt és külföldön, hogy hamarosan megfelelő lelkészt találjunk. — Megkereszteltük május 22-én Frederick Leonard Bartost. Az akroni Lorántffy Otthonban május 27-én elhunyt és ott temették el a békésmegyei származású Misik Lajos testvérünket 88 éves korában. Eltemettük a felpéci születésű özv. Ferenczy Péternét 88 éves korában június 2-án, a clevelandi születésű Szabó Andrást, özv. Szabó Pálné fiát, június 30-án 63 éves korában. Az előbbi temetésén Brachna Gábor, az utóbbin Juhász Imre lelkész szolgált. — Kórházi kezelésben részesültek mostanában: Ferenczy Lídia, Bordás Gyuláné, Chesragi Anna, Peters Károly és Tomaschek Lászlóné. Imádkozzunk betegeinkért!

CLEVELAND—NYUGAT

Lelkész: Juhász Imre

Templom: W. 98 & Denison Ave. — Lelkészi hivatal: 3245 W. 98th St. (44102). Tel.: 961-6895. — Istentisztelet minden vasárnap de. 9:30-kor angolul, 10:45-kor magyarul. — Úrvacsoraosztás minden hónap első vasárnapján és az ünnepnapokon.

40 éves jubileumunkon, május 16-án nagy gyülekezet adott hálát az Egyház Urának. Az ünnepségről részletes tudósítás található a lap más helyén. — Szanyi István házgondnok eltávozott, Boros Jánosék veszik át a szolgálatot július 1-én. — Az utóbbi hetekben kórházi kezelésben részesült betegeink: Lovagi Tibor, Brachna Sámuel, Halmos Pálné, Gömbös László, Ignátz Jánosné, May Józsefné, Davis William. — Megkereszteltük ápr. 4-én Strichko Tony Lee-t. Megeskettük febr. 14-én Lohr Dennist és Forsyth Sherry-t, máj. 15-én ifj. Klein Jánost és Anthoney Donnát, máj. 22-én Kneffel Pétert és Szűcs Máriát. — Március folyamán vasárnaponként átlagosan 76 hívünk vette igénybe az egyház igehirdető és tanító szolgálatát. Áprilisban 97, májusban 92 volt a vasárnapi átlagos látogatottság.

Mindennapi kenyér

— Útmutató a Biblia olvasásához —

1976. JÚLIUS HÓ

1. Lk 14:12-15. — 1 Kor 15:12-19.
2. Ézs 45:22-25. — 1 Kor 15:20-28.
3. Jel 22:16-21. — 1 Kor 15:29-34.

PÜNK. U. 4. VAS. — JÚL. 4.
Heti ige: Lk 19:10

4. 2 Kor 5:6-10. — Mk 4:26-34.
5. Mk 2:13-17. — 1 Kor 15:35-49.
6. Lk 7:36-50. — 1 Kor 15:50-53.
7. Lk 15:25-32. — 1 Kor 15:54-58.
8. Rm 4:1-8. — 1 Kor 16:1-9.
9. Rm 5:6-11. — 1 Kor 16:10-14.
10. Ézs 43:22-28. — 1 Kor 16:15-24.

PÜNK. U. 5. VAS. — JÚL. 11.
Heti ige: Gal 6:2

11. 2 Kor 5:14-17. — Mk 4:35-41.
12. Jn 8:1-11. — 2 Móz 1:1-14.
13. 1 Sám 24:2-20. — 2 Móz 1:15-2:10.
14. Mt 5:43-48. — 2 Móz 2:11-25.
15. Mt 18:15-20. — 2 Móz 3:1-20.
16. Csel 7:54-8:4. — 2 Móz 4:1-17.
17. Jel 22:1-5. — 2 Móz 5:-6:1.

PÜNK. U. 6. VAS. — JÚL. 18.
Heti ige: Lk 9:62

18. 2 Kor 8:1-9, 13-14. — Mk 5:24b-34.
19. Mk 9:38-41. — 2 Móz 7:1-25.
20. Fil 3:12-16. — 2 Móz 12:1-20.
21. Mt 19:27-30. — 2 Móz 12:21-33, 51.
22. Ez 13:17-23. — 2 Móz 13:17-14:14.
23. 1 Ts 2:13-20. — 2 Móz 14:15-31.
24. Lk 14:25-33. — 2 Móz 15:1-21.

PÜNK. U. 7. VAS. — JÚL. 25.
Heti ige: Ézs 43:1

25. 2 Kor 12:7-10. — Mk 6:1-6.
26. Ézs 43:1-7. — 2 Móz 16:1-36.
2. 1 Pt 3:18-22. — 2 Móz 17:1-16.
28. Gal 3:26-29. — 2 Móz 18:1-27.
29. Mk 10:13-16. — 2 Móz 19:1-25.
30. Mt 3:13-17. — 2 Móz 20:1-21.
31. Jel 3:1-6. — 2 Móz 24:1-18.

1976. AUGUSZTUS HÓ

PÜNK. U. 8. VAS. — AUG. 1.
Heti ige: Rm 6:19

1. Ef 1:3-14. — Mk 6:7-13.
2. Mk 8:10-21. — 2 Móz 32:1-14.
3. Rm 6:12-18. — 2 Móz 32:15-35.
4. Lk 11:33-36. — 2 Móz 33:1-23.
5. Mk 9:42-50. — 2 Móz 34:1-10, 29-35.
6. Jn 19:1-5. — 1 Tim 1:1-15.
7. Rm 12:1-2. — 1 Tim 1:12-20.

PÜNK. U. 9. VAS. — AUG. 8.
Heti ige: Ef 5:9

8. Ef 2:13-22. — Mk 6:30-34.
9. Jn 8:31-46. — 1 Tim 2:1-15.
10. Mt 12:33-37. — 1 Tim 3:1-13.
11. Kol 1:3-11. — 1 Tim 3:14-16.
12. Fil 1:6-11. — 1 Tim 4:1-5.
13. Fil 2:12-18. — 1 Tim 4:6-16.
14. Mt 21:18-22. — 1 Tim 5:1-16.

PÜNK. U. 10. VAS. — AUG. 15.
Heti ige: Ef 5:15

15. Ef 4:1-7, 11-16. — Jn 6:1-15.
16. Préd 9:13-18. — 1 Tim 5:17-25.
17. Péld 16:1-9. — 1 Tim 6:1-10.
18. 1 Pt 3:1-6. — 1 Tim 6:11-21.
19. 1 Kir 3:16-28. — 2 Tim 1:1-11.
20. Mt 13:44-46. — 2 Tim 1:12-18.
21. Lk 12:54-59. — 2 Tim 2:1-13.

PÜNK. U. 11. VAS. — AUG. 22.
Heti ige: Zsolt 33:12

22. Ef 4:17-24. — Jn 6:24-35.
23. Zsolt 33:12-22. — 2 Tim 2:14-26.
24. Neh 4:1-15. — 2 Tim 3:1-13.
25. 1 Kir 21:1-16. — 2 Tim 3:14-17.
26. Jer 16:14-17. — 2 Tim 4:1-8.
27. 5 Móz 32:7-12. — 2 Tim 4:9-22.
28. Rm 9:1-5. — Tit 1:1-16.

PÜNK. U. 12. VAS. — AUG. 29.
Heti ige: 1 Pt 5:5

29. Ef 4:30-5:2. — Jn 6:41-51.
30. Mk 9:33-47. — Tit 2:1-10.
31. 1 Sám 17:40-51. — Tit 2:11-15.

(J)